

УДК 314.72

К. А. Полівода, студент
С. Я. Рубанова, викладач, спеціаліст першої категорії

Машинобудівний коледж Донбаської державної
машинобудівної академії, м. Краматорськ, Україна
college_mkdgma@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ТИМЧАСОВО ПЕРЕСЕЛЕНИХ ОСІБ

Розглянуто окремі проблемні питання працевлаштування та правового захисту тимчасово переселених осіб з окупованих територій України. Проаналізовано основні фактори, які впливають на низьку конкурентоспроможність тимчасових переселенців на ринку праці. Запропоновано перелік рекомендацій щодо вирішення проблем правового захисту переселенців.

Ключові слова: тимчасово переселені особи, правовий захист, працевлаштування, ринок праці, окупована територія.

К. А. Поливода, студент
С. Я. Рубанова, преподаватель, специалист первой
категории

Машиностроительный колледж Донбасской
государственной машиностроительной академии,
г. Краматорск, Украина
college_mkdgma@ukr.net

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ВРЕМЕННО ПЕРЕСЕЛЕННЫХ ЛИЦ

Рассмотрены отдельные проблемные вопросы трудоустройства и правовой защиты временно перемещенных лиц с оккупированных территорий Украины. Проанализированы основные факторы, влияющие на низкую конкурентоспособность временных переселенцев на рынке труда. Предложен перечень рекомендаций по решению проблем правовой защиты переселенцев.

Ключевые слова: временно переселенные лица, правовая защита, трудоустройство, рынок труда, оккупированная территория.

К. А. Polivoda, student
S. Ya. Rubanova, teacher, 1st category specialist

Machine-building College of the Donbas State
Engineering Academy, Kramatorsk, Ukraine
college_mkdgma@ukr.net

PROBLEMS OF LEGAL PROTECTION OF TEMPORARY DISPLACED PERSONS

This article deals with some issues of employment and legal protection of the persons temporary displaced from the occupied territories of Ukraine. The basic factors that influence the temporary displaced persons' low competitiveness in the labor market are analyzed. The list of recommendations to solve the problem of the legal protection of the displaced persons is proposed.

Keywords: temporarily displaced persons, legal protection, employment, labor market, occupied territory.

Актуальність теми дослідження. Трагічні події, які відбуваються у зоні проведення АТО, змусили покинути міста постійного проживання та роботи значну кількість осіб. Лише за офіційними даними, кількість офіційно зареєстрованих в Україні тимчасово переселених осіб перевищила один мільйон осіб. Зрозуміло, що певна частина переселенців з часом повернеться до місць постійного проживання: як у звільнені від терористів райони Донецької області, так і на території, які за Мінськими домовленостями фактично залишаються під контролем сепаратистів. Водночас більш чітко стає зрозумілим, що значна їх частина, насамперед це патріотично налаштовані мешканці Донецька і центральної та південної частин Донбасу, а також члени родин військовослужбовців, працівників правоохоронних органів, які залишилися вірними присязі і продовжують захищати Україну, змушена буде

залишатися в місцях свого нового перебування на постійне проживання та відповідно виходити на ринок праці. На теперішній час лише незначна частина цих людей є працевлаштованою в місцях свого фактичного перебування.

Метою дослідження є виділення основних проблем працевлаштування та правового захисту тимчасово переселених осіб.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні існує низка вагомих факторів, які впливають на низьку конкурентоспроможність тимчасових переселенців на ринку праці.

Так, значна частина тимчасових переселенців є представниками професій, які або мають дуже обмежене застосування поза межами Донбасу (наприклад, гірничі або металургійні професії), або професій, попит на які в умовах економічної кризи суттєво зменшується (гуманітарії, економісти, юристи, менеджери тощо). Ринок праці для таких осіб є доволі вузьким. Перепідготовка цих осіб на базі закладів служби зайнятості не є ефективною і не гарантує надання їм робочих місць за новою спеціальністю. Крім того, згідно з існуючим законодавством особа, яка пройшла перепідготовку на базі закладів служби зайнятості і не працевлаштувалася за новою спеціальністю, мусить повернути державі кошти, які були витрачені на її перепідготовку. Саме це змушує переселенців відмовлятися від пропозицій пройти перепідготовку. Відповідно працевлаштовуються нині здебільшого молоді переселенці, які мають робітничі спеціальності загального профілю або погоджуються виконувати некваліфіковані роботи з мінімальною оплатою.

Зокрема, частина переселенців взагалі не може встати на облік у центрі зайнятості і отримувати допомогу у зв'язку з безробіттям, оскільки перебуває формально у трудових відносинах з підприємствами, які знаходяться на територіях підконтрольних терористам, або не має повного комплексу документів, необхідних для постановки на облік та/або призначення допомоги у зв'язку з безробіттям. Навіть якщо така особа скористалася передбаченим ч. 4 ст. 6 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» правом на припинення трудових відносин з підприємствами, які знаходяться на територіях, підконтрольних терористам, шляхом направлення роботодавцю рекомендованим листом заяви про припинення трудових відносин, яка має бути нотаріально посвідченою, то така заява може бути оформлена лише як заява про звільнення за власним бажанням.

01.10.2014 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову «Про надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг». Згідно з постановою, адресна допомога надається громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають на території України та переміщуються з тимчасово окупованих територій України, а також районів проведення АТО, які перебувають на обліку в органах соціального захисту громадян.

Термін отримання адресної допомоги – не більш ніж 6 місяців з моменту постановки на облік. Термін може бути продовжений ще на 6 місяців, якщо особа, яка цього потребує, звернеться до Міністерства соціальної політики з заявою, в якій обґрунтує необхідність такої допомоги.

Не усі переселенці, які зверталися за грошовою допомогою, отримують її. Згідно з даними Міністерства соціальної політики України, за станом на 06.11.2017 р. 414 732 сім'ї

переселенців звернулися за отриманням грошової допомоги, 335 390 (81%) з них така допомога була призначена.

У процесі отримання допомоги від держави переселенцям доводиться стикатися з проблемами, пов'язаними з поганою організованістю роботи державних установ, що надають соціальний захист населенню.

Переміщені особи можуть звертатися до будь-якого центру зайнятості незалежно від реєстрації місця проживання чи перебування.

Кабінет Міністрів України підготував дорожню карту «Як знайти роботу внутрішньо переміщеним особам», в якій зібрана актуальна інформація для внутрішньо переселених осіб з питань працевлаштування, в тому числі зазначені можливі ризики (наприклад, описані відомі випадки шахрайства), а також шляхи їх уникнення.

Попри докладені урядом зусилля, багато внутрішньо переселених осіб залишаються незадоволеними рівнем державної підтримки. Так, відповідно до проведеного в кінці 2017 р. дослідження, 44% переселенців вважають, що отримують недостатню підтримку з боку держави. Кожен третій переселенець стикався з дискримінацією при працевлаштуванні, оренді житла або в інших побутових ситуаціях. 58% опитаних повідомили, що вони натрапляли на труднощі під час пошуку роботи на новому місці проживання. 26% опитаних ще не шукали роботи після переїзду і сподіваються на допомогу держави.

Серед типових причин відмови в працевлаштуванні від підприємців, з якими стикалися вимушені переселенці: відсутність вільних робочих місць, небажання брати людину з окупованої території, невідповідність критеріям посади, відсутність досвіду роботи. 38% опитаних підприємців з Донецької області повідомили, що вони брали на роботу внутрішньо переселених осіб.

Складність працевлаштування переселенців з Донбасу частково пояснюється їх професійною специфікацією. Найбільш уразливими до безробіття стали працівники вугільної промисловості та металургії, працевлаштування яких обмежене відсутністю відповідного попиту на їхній фах в інших регіонах України. Для таких переселенців актуальним є питання професійного перенавчання на більш популярні та поширені професії.

Так, Уряд України затвердив Програму працевлаштування та професійного навчання внутрішньо переселених осіб на 2016–2017 рр. Програма передбачає низку пріоритетних кроків для держави, щоб вирішити питання працевлаштування внутрішньо переселених осіб [3]. Зокрема:

- створення тимчасових робочих місць для внутрішньо переміщених осіб і стимулювання роботодавців до використання гнучких форм зайнятості;
- сприяння підвищенню підприємницької активності серед внутрішньо переміщених осіб;
- організація професійного навчання переміщених осіб за професіями, що мають попит на інших регіональних ринках праці;
- створення соціально-економічних передумов для розвитку територій масового проживання внутрішньо переміщених осіб і відновлення постраждалих регіонів, у тому числі із залученням трудового потенціалу внутрішньо переміщених осіб.

Висновки. Таким чином, зовнішня військова агресія спричинила, крім фінансово-економічної кризи, ще й гостру соціально-демографічну проблему для України, пов'язану з величезним потоком переселенців з окупованих територій Донбасу. Незважаючи на

докладені зусилля уряду, вирішення багатьох проблем правового захисту переселенців залишається актуальним. З метою їх більш ефективного вирішення вважаємо за необхідне спростити процедуру отримання статусу вимушено переселених осіб. Зокрема, потрібно скоротити кількість документів, необхідних для постановки на облік вимушено переселених осіб. Актуальним також є розширення переліку документів, якими вимушено переселені особи зможуть підтвердити факт переміщення з окупованої території (на сьогодні це лише реєстрація місця проживання на окупованій території).

Насамперед прийняти необхідні закони та підзаконні акти, які дозволили б повною мірою реалізувати урядову Програму працевлаштування та професійного навчання внутрішньо переміщених осіб на 2016–2017 рр. Ввести зміни у трудове законодавство України з метою встановлення на певний період на державних та комунальних підприємствах квот на робочі місця для переселенців, що є подібними до квот, які передбачені для інвалідів. Ввести зміни у податкове законодавство України з метою встановлення податкових пільг для роботодавців та підприємств, які прийняли на роботу вимушених переселенців.

Література

1. Окремі проблеми працевлаштування та правового захисту тимчасово переселених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://helem.com.ua/view.php?cat_1=&cat_2=187&lang=1.
2. Осаволук А. Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб в Україні [Електронний ресурс] / А. Осаволук. – Режим доступу : <http://ua.odfoundation.eu/a/6740,zvit-zabezpechennya-prav-vnutrishno-peremishchenih-osib-v-ukrayini>.
3. Як відбуватиметься компенсація витрат роботодавця за працевлаштування переселенців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://monitor.cn.ua/ua/economics/38217>.